

Lublin, 17 lutego 2022 r.

Ks. dr hab. Krzysztof Mikołajczuk, prof. KUL
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Instytut Prawa Kanonicznego
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
w Lublinie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej ks. mgr. lic Pawła Badury –
*„Przestępstwa przeciwko wierze zastrzeżone dla Kongregacji Nauki Wiary.
Studium prawnohistoryczne”*, ss. 208,

wykonana na prośbę Rady Dyscypliny Prawa Kanonicznego
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Kościół, na mocy swojej misji (jak opisuje to ks. K. Nykiel), prowadzi wiernych ku zbawieniu głosząc Słowo Boże, udzielając Sakramentów Świętych, zachęcając czy też upominając. Karanie jest postrzegane jako ostateczność, kiedy już zostaną wyczerpane wszystkie inne środki mające na celu zapobieżenie złu i doprowadzenie wiernego do poprawy (por. kan. 1341). Historia stosowania kar w Kościele ukazuje, które przestępstwa były szczególnie niebezpieczne w poszczególnych okresach dziejów i jak surowe kary za nie stosowano. W obecnym prawodawstwie przestępstwa i kary grożące za ich popełnianie zostały zawarte w VI części Kodeksu Prawa Kanonicznego (KPK/1983). Ta właśnie część zawiera tak zwane prawo karne, które obejmuje całokształt norm prawnych dotyczących konsekwencji naruszenia prawa, przekroczenia ustawy karnej lub nakazu karnego.

Warto w tym miejscu – odnotować – o czym pisze we wstępie do swej pracy Autor: „O coraz większej, powszechnej potrzebie przywrócenia sprawiedliwości i porządku w Kościele, naruszonego przez przestępstwa świadczą także prowadzone od wielu lat prace nad reformą Księgi VI Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Zaowocowały one promulgowaniem przez papieża Franciszka nowego tekstu Księgi VI na mocy konstytucji apostolskiej „Pascite gregem Dei” z 23 maja 2021 r. Jednakże w niniejszej rozprawie nie odnoszono się do wspomnianych zmian, ponieważ nie obowiązywały one na dzień sfinalizowania pracy”.

Przywołuję ten fragment pracy bowiem od razu na wstępie recenzji zmuszony jestem by ograniczyć się to tych właśnie ram czasowych.

Ten sam Autor – dalej i słusznie wskazuje: „Zarysowana perspektywa badania kwestii współczesnych trudności dla misji i wiarygodności Kościoła obejmuje zatem trzy elementy: po pierwsze, przekonanie o konieczności istnienia i rozwijania norm prawa kościelnego w celu przeciwstawiania się zjawiskom stanowiącym wielką szkodę dla działalności Kościoła; po drugie, uznanie, że Kongregacja Nauki Wiary jest kluczową strukturą powołaną do troski o czystość głoszonej doktryny; po trzecie, stwierdzenie, że w nauce Kościoła katolickiego element doktrynalny ściśle łączy się z sakramentami i moralnością. Z tej perspektywy wynika zatem podstawowy problem badawczy prezentowanej rozprawy: Które przestępstwa przeciwko wierze są zastrzeżone Kongregacji Nauki Wiary? Problem ten rodzi dwa dodatkowe pytania szczegółowe. Pierwsze: Jaka jest zasadność tego zastrzeżenia? Drugie: Czy istniejące rozwiązania prawne dotyczące przestępstw zastrzeżonych są skuteczne czy też wymagają dalszego krytycznego namysłu i rozwoju? Z tak sformułowanego głównego problemu badawczego i problemów szczegółowych wynikają cele niniejszej rozprawy. Pierwszym celem jest prześledzenie genezy Kongregacji Nauki Wiary, aby ustalić, w jakim zakresie jej organizacja oraz normy regulujące jej działalność i kompetencje, uzasadniają powierzenie jej szczególnej trosce rozpatrywanie najcięższych przestępstw. Drugim celem jest ukazanie relacji pomiędzy grzechem przeciwko wierze a przestępstwem przeciwko wierze w doktrynie i prawodawstwie Kościoła. Trzecim celem jest prześledzenie specjalnych uprawnień w odniesieniu do rozpatrywania najcięższych przestępstw, jakie posiada Kongregacja Nauki Wiary”.

Tytuł rozprawy *„Przestępstwa przeciwko wierze zastrzeżone dla Kongregacji Nauki Wiary. Studium prawnohistoryczne”* wydaje się być zredagowany precyzyjnie, zwłaszcza w kontekście jego realizacji na łamach poszczególnych stron dysertacji.

Jak sam wskazuje Autor „w kontekście zarysowanych fundamentalnych problemów w misji współczesnego Kościoła za przedmiot badawczy niniejszej rozprawy wybrano obszar prawa kanonicznego jako jedną z płaszczyzn, na których – obok doktryny i działalności duszpasterskiej – przejawia się dążenie Kościoła do walki z czynami i

naukami, które są źródłem zgorszenia oraz sprzeciwiają się objawionej przez Jezusa Chrystusa wierze katolickiej i wynikającym z niej zasadom moralnym. [...] Kościół katolicki ma odpowiednie struktury, które w różnych warunkach historycznych były powoływane do strzeżenia go przed najpoważniejszymi zagrożeniami dla jego wiary i dla wynikających z niej zasad moralnych. Wśród tych struktur należy wyróżnić szczególnie Kongregację Nauki Wiary, powstałą wskutek przekształcenia Kongregacji Świętego Oficjum. Znaczenie tej dykasterii jest o tyle istotne, że w tradycji doktrynalnej Kościoła nie da się oderwać zagadnień wiary od kwestii sprawowania sakramentów oraz od obyczajów, które są konsekwencją wyznawanej wiary i skutkiem działania łaski sakramentalnej. Doktrynalna treść wiary ujawnia się w sakramentalnym życiu Kościoła oraz w postępowaniu osób należących do niego. Z tego powodu troska o czystość wiary jest ściśle związana z troską o godne sprawowanie sakramentów oraz o obyczaje odpowiadające wierze”.

Niniejsza rozprawa doktorska składa się z pięciu rozdziałów. Każdy z nich dzieli się na paragrafy. Ostatni paragraf każdego rozdziału ma charakter podsumowujący i zawiera wynikające z przeprowadzonych badań wnioski i propozycje. Pierwszy rozdział (Geneza, kompetencje i organizacja Kongregacji Nauki Wiary – s. 16-54) ukazuje genezę Kongregacji Nauki Wiary oraz rozwój jej szczególnych uprawnień w odniesieniu do pewnych przestępstw, jak też organizację i podstawowe zasady funkcjonowania. W drugim rozdziale (Grzechy i przestępstwa przeciwko wierze w prawodawstwie Kościoła katolickiego – s. 55-101.) pracy podejmuje się zagadnienie przestępstw przeciwko wierze w prawodawstwie Kościoła katolickiego, w tym ich relacji do grzechu przeciwko wierze, jak też istotę i typologię grzechów i przestępstw przeciwko wierze. Trzeci rozdział (Uprawnienia Kongregacji Świętego Oficjum według instrukcji *Crimen sollicitationis* – s. 102-134) pracy został poświęcony uprawnieniom Kongregacji Świętego Oficjum zawartym w instrukcji „*Crimen sollicitationis*”. Kolejny czwarty rozdział (Uprawnienia Kongregacji Nauki Wiary według motu proprio *Sacramentum sanctitatis tutela* – s. 135-156) odnosi się do uprawnień Kongregacji Nauki Wiary wskazanych w motu proprio „*Sacramentorum sanctitatis tutela*” papieża Jana Pawła II oraz późniejszych dokumentach papieża Benedykta XVI i Franciszka. Piąty ostatni już rozdział pracy (Sposób postępowania w przypadku

przestępstw zastrzeżonych – s. 157-188) omawia sposób postępowania w sprawach przestępstw cięższych.

Każdy rozdział opatrzony jest krótkim wstępem zapowiadającym jego treść oraz zakończenie zawierające wnioski, które następnie zostały zebrane w zakończeniu (s. 189-193) rozprawy wraz z wnioskami *de lege lata* i *de lege ferenda*.

We wstępie czytelnik napotyka oczekiwane zwykle w tym miejscu informacje, a więc wyjaśnienie i określenie tematu, jego aktualność, wskazanie metody badań i płaszczyzny źródłowej, wreszcie uzasadnienie przyjętego schematu, czyli dyspozycji pracy. Na początku rozprawy Autor zamieścił także spis treści (s. 2-5) oraz wykaz skrótów (s. 6-9). W końcowej części Autor zamieścił bogaty wykaz bibliografii. Autor poprawnie określa również zastosowaną w rozprawie metodę badawczą: prawnohistoryczną oraz analityczną (s. 13). Zestawienie źródeł (s. 194-202) i literatury (s. 203-208), jest dokonane skrupulatnie i nie może budzić żadnych zastrzeżeń ani w zakresie dotarcia do wszystkich istotnych pozycji źródłowych oraz opracowań z zakresu literatury, jak też w zakresie ich wykorzystania.

Doktorant podjął się opracowania ciekawego i aktualnego odnoszącego się do przestępstw przeciwko wierze zastrzeżonych dla Kongregacji Nauki Wiary. Sformułowanie tematu nie nasuwa wątpliwości i zasługuje na aprobatę. Problem naukowy rozprawy został przedstawiony przez Doktoranta w sposób jasny. Struktura pracy nie budzi zasadniczych zastrzeżeń. Jest przejrzysta, logiczna i stanowi zwartą syntezę zagadnienia.

Niniejszą pracę czytałem z wielkim zainteresowaniem. Chociaż czasem miałem wrażenie, że Autor jakby się „zawieszał” w swych rozważaniach kontynuując kolejną myśl. Ma duży potencjał, mógł dać z „siebie nieco więcej” – niż to czytamy na kolejnych kartach dysertacji. Zasadniczo nie mam jednak zastrzeżeń do jej konstrukcji i treści.

Pod względem merytorycznym rozprawę można ocenić jako dzieło twórcze i opracowane starannie. Wykorzystanie źródeł wskazuje na dużą erudycję Doktoranta i zaskutkowało tym, że temat przedstawiony został w sposób kompletny, a rozprawa budzi zaufanie integralnością treści oraz rzetelnością

badań. Uzupełnieniem znajomości źródeł jest erudycja Autora w zakresie literatury pomocniczej. Dlatego można stwierdzić, że swoje zamierzenia naukowe Doktorant zrealizował dobrze. Pod względem formalno – metodycznym rozprawę oceniam również pozytywnie. Doktorant wykazał zmysł syntetyczny, selekcjonując prawidłowo materiał źródłowy oraz komponując go w logiczną i jasną całość w ramach poszczególnych rozdziałów. W sposób poprawny stosuje metody naukowe. Autor dobrze radzi sobie z tymi metodami, a ich właściwe wykorzystanie doprowadziło Doktoranta do właściwych wniosków. Język rozprawy jest poprawny, nie licząc nielicznych potknięć (literówek). Czasem pojawia się tak zwany „styl kaznodziejski”.

Sformułowane wyżej uwagi krytyczne (których tak naprawdę nie mam) mają charakter drugorzędny i podlegają dyskusji. Sama zaś rozprawa jest cennym przyczynkiem dla literatury kanonistycznej. Może zostać wydana drukiem, po pewnych poprawkach i ewentualnym uwzględnieniu opinii recenzentów (jak również nowych zmian w księdze VI KPK/83). Rozprawa jest pracą dojrzałą, dobrze udokumentowaną, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę Doktoranta w dziedzinie prawa kanonicznego oraz umiejętność prowadzenia przez niego samodzielnej pracy naukowej. Z tych też racji spełnia warunki zawarte dla tego rodzaju rozpraw.

W świetle powyższego z całym przekonaniem stawiam wniosek o przystąpienie do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

ks. dr hab. Krzysztof Mikołajczuk, prof. KUL



Lublin, 21 lutego 2022 r.

Ks. dr hab. Krzysztof Mikołajczuk, prof. KUL
WPPKiA – KUL
Al. Racławickie 14
20-950 Lublin
tel. 664 370 787
e-mail: kmikolajczuk@kul.pl

Czcigodny

Ks. dr hab. Dariusz Borek, prof. uczelni

Dziekan

Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW
w Warszawie

Spełniając prośbę Rady Dyscypliny Prawa Kanonicznego UKSW, załączam recenzję rozprawy doktorskiej ks. mgr. lic. Pawła Badura – „Przestępstwa przeciwko wierze zastrzeżone dla Kongregacji Nauki Wiary. Studium prawnohistoryczne”, napisanej pod kierunkiem ks. dr. hab. Dariusza Borek, prof. uczelni.

Korzystając z okazji łączę wyrazy szacunku i serdecznie pozdrawiam

ks. dr hab. Krzysztof Mikołajczuk, prof. KUL

